

بررسی سرمایه اجتماعی و میزان احساس امنیت اجتماعی در بین عشایر استان خراسان شمالی

حیدر لطفی

دانشیار جغرافیای سیاسی، واحد گرمسار، دانشگاه آزاد اسلامی، گرمسار، ایران

مهدی پزشکی^۱

دانشجوی کارشناسی ارشد جغرافیا و برنامه ریزی شهری، واحد گرمسار، دانشگاه آزاد اسلامی، گرمسار، ایران

مهسا حجازی

کارشناس ارشد مهندسی شهر سازی

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۷/۲/۱۰

تاریخ دریافت: ۱۳۹۶/۱۲/۹

چکیده

امروزه سرمایه اجتماعی با امنیت اجتماعی تعریف می‌شود و خصیلت درون گروهی دارد و این همان چیزی است که نه تنها در جامعه عشایری کم نیست بلکه بسیار هم قوت دارد و با خصیلت بین گروهی در بحث توسعه کارایی داشته و با ارتباط دو سویه دولت و مردم و ارزش گذاری به مردم و اقدام در جهت توانمند سازی آنان می‌توان با سرمایه‌های اجتماعی موجود به سمت توسعه پایدار گام برداشت. از طرف دیگر افزایش سرمایه اجتماعی در یک جامعه با همسو کردن آن در ایجاد امنیت بخصوص در نواحی عشایری که نقش مهمی در ایجاد امنیت ملی دارند، از اصلی‌ترین راهکارهای دستیابی به توسعه پایدار در یک منطقه می‌باشد. بدین منظور و با توجه به اهمیت تحقیق، در این پژوهش سرمایه اجتماعی و میزان احساس امنیت اجتماعی در بین عشایر استان خراسان شمالی مورد بررسی قرار گرفته است. روش پژوهش به صورت توصیف-تحلیلی بوده و عشایر استان خراسان شمالی جامعه آماری پژوهش حاضر را تشکیل می‌دهند. همچنین جهت بررسی رابطه بین مؤلفه‌های پژوهش از آزمون‌های آماری در محیط نرم افزاری SPSS استفاده شده و جهت نشان دادن مهم‌ترین مؤلفه‌ها در بخش سرمایه اجتماعی و امنیت اجتماعی به ترتیب از مدل ویکور و تحلیل عاملی بهره گرفته شده است. در نهایت رابطه و تأثیر سرمایه اجتماعی بر روی امنیت اجتماعی عشایر استان خراسان شمالی از طریق مدل رگرسیون خطی نشان داده شده است. نتایج حاکی از آن است که تمامی مؤلفه‌های سرمایه اجتماعی و امنیت اجتماعی بر روی امنیت اجتماعی تأثیرگذار بوده و انسجام اجتماعی در بخش سرمایه اجتماعی و امنیت عاطفی، احساسی و امنیت سیاسی در بخش مؤلفه‌های امنیت اجتماعی به عنوان مهم‌ترین مؤلفه تأثیرگذار عمل کرده‌اند. همچنین در پایان مشخص شد که نحوه ارتباط سرمایه اجتماعی با امنیت اجتماعی جامعه عشایری استان بصورت مستقیم بوده و سرمایه اجتماعی بصورت مستقیم بر افزایش امنیت اجتماعی جامعه عشایری تأثیرگذار بوده است.

واژگان کلیدی: سرمایه اجتماعی، امنیت اجتماعی، عشایر، استان خراسان شمالی.

مقدمه

امنیت اجتماعی هر جامعه یکی از نیازهای اساسی است. امنیت در مفهوم عینی آن اندازه‌گیری فقدان تهدید علیه ارزش‌هاست؛ در مفهوم ذهنی آن فقدان احساس ترس از اینکه به چنین ارزش‌هایی حمله خواهد شد (Moller, 2000: 1). در تعریف مفهوم امنیت، پژوهشگران در چارچوب واقع بینانه‌ای امنیت را در واژه‌های سیاسی و انتظامی تعریف کرده‌اند و به‌طور کلی به معنی حمایت از ارزش‌ها و مقابله با خطرها و دشمن است (Brownlow, 2005: 586). ناامنی مکان‌ها و فضاهای عمومی، نشاط و سلامتی را در زندگی روزمره مختل می‌کند و با ایجاد مانع بر سر راه رشد فرهنگی و مشارکت عمومی، هزینه‌های زیادی را بر جامعه تحمیل می‌نماید (Carmona, 2003: 119). احساس امنیت اجتماعی می‌تواند به معنی فقدان هراس از تهدید شدن یا به مخاطره افتادن ویژگی‌های اساسی و ارزش‌های انسانی و نبود ترس از تهدید حقوق و آزادی‌های مشروع، تلقی شود (بهیان و فیروزآبادی، ۱۳۹۲: ۱۰۷). امنیت، نخستین عاملی است که سبب می‌شود انسان‌ها کنار هم آیند، از نیروی هم بهره گرفته و در مسئولیت‌های اجتماعی مشارکت کنند تا آسودتر به زندگی خود ادامه دهند (صالحی امیری و افشانی، ۱۳۹۰: ۵). از طرفی شکوفایی اقتصادی یک جامعه، سرمایه‌گذاری، برنامه ریزی برای توسعه، پیشرفت و هرگونه فعالیتی که می‌تواند عاملی مؤثر برای بهبود اوضاع اقتصادی، اجتماعی و سایر ابعاد جامعه باشد، تنها در سایه استقرار امنیت امکانپذیر است. سرمایه اجتماعی و نمود آن در ارتباط با مقولاتی نظیر پیشگیری و کاهش جرائم، خشونت و تضاد در یک جامعه، سوء مصرف مواد، خودکشی و بسیاری از معضلات اجتماعی، نشان از رابطه تنگاتنگ مؤلفه‌های سرمایه اجتماعی با فضا سازی امنیت اجتماعی و احساس ناشی از آن در جامعه دارد (نیازی و همکاران، ۱۳۹۵: ۲). سرمایه اجتماعی با فراهم کردن فضای اعتماد، همکاری بین گروه‌های اجتماعی را امکان پذیر کرده و همین همکاری گروه‌ها و اعتماد بین آنها باعث می‌شود که منافع همگانی نظیر امنیت اجتماعی تأمین شده و هزینه‌های نظارت رسمی نیز کاهش یابد (فیروزآبادی، ۱۳۸۴: ۲۰۳). فقدان سرمایه اجتماعی مترادف با بروز انحرافات اجتماعی و تهدیدی برای احساس امنیت است. چون سرمایه اجتماعی وجود هنجارهای رفتاری مبتنی بر تشریک مساعی را منعکس می‌کند، انحرافات اجتماعی بالفعل نیز بازتاب نبود سرمایه اجتماعی خواهد بود (اختر محقی، ۱۳۸۵: ۶۲). همچنین نقش سرمایه اجتماعی در تأمین امنیت اجتماعی و متعاقب آن احساس امنیت در نزد افراد، چه از جهت جلوگیری از بروز نابهنجاری‌ها و انواع جرائم اجتماعی و به تبع و در کنار آن از طریق زمینه سازی مشارکت مثبت و فعال در زندگی اجتماعی، اساساً از طریق تأثیرگذاری ارزش‌ها و هنجارهای اجتماعی در چگونگی رفتار افراد اعمال می‌شود (تقی لو، ۱۳۸۵: ۲۴۹).

نظام اجتماعی در هر جامعه‌ای برای اعمال کارکردهایش به امنیت اجتماعی نیازمند است؛ زیرا شرایط جدید جوامع ناشی از رشد شهرنشینی و گزلفاشتی شدن روابط اجتماعی باعث کاهش یافتن همبستگی‌های اجتماعی، مشارکت‌های مدنی، سرمایه‌های اجتماعی روابط جمعی و... شده است و حیات جمعی بره سمت فردی شدن و تضعیف کارکردهای نهادهای اجتماعی سوق یابد (افشانی و فرقانی، ۱۳۹۶: ۳). یکی از اصلی‌ترین مؤلفه‌هایی که امنیت را ارتقا می‌بخشد و جامعه را سالم، آرام و مطلوب می‌سازد سرمایه اجتماعی است. سرمایه اجتماعی ماده خامی از جامعه مدنی است که از تعامل روزمره مردم به دست می‌آید و به ایجاد ارتباطات اجتماعی و شبکه‌های اجتماعی مبتنی بر اصول اعتماد، همکاری متقابل و قواعد کنش اجتماعی می‌پردازد. اهمیت سرمایه اجتماعی در کنار وضعیت روابط

همسایگی در لایه‌های مختلف، عامل مهمی در تبیین واریانس‌های احساس ناامنی (Lindstrom & et al, 2003: 111) در جامعه محسوب می‌گردد؛ از این رو، آگاهی از میزان سرمایه اجتماعی اعضای یک جامعه و نقش آن در تبیین میزان احساس امنیت اجتماعی و مؤلفه‌های آن در قالب یک شناخت و مطالعه علمی-تخصصی ضروری تلقی می‌گردد (ذاکری هامانه، ۱۳۹۱: ۸۵). با توجه به اهمیت سرمایه اجتماعی در بحث امنیت اجتماعی و بخصوص در بین عشایر کشور در ایجاد رابطه هدفمند و منسجم بین این اقشار، در این پژوهش به بررسی رابطه بین سرمایه اجتماعی و میزان احساس امنیت اجتماعی در بین عشایر استان خراسان شمالی به عنوان یکی از مهم‌ترین جامعه‌های عشایری در کشور پرداخته خواهد شد. بدین منظور فرضیات پژوهش به شکل زیر مطرح می‌شوند:

- به نظر می‌رسد مؤلفه انسجام اجتماعی در بین مولفه‌های سرمایه اجتماعی از اولویت بیشتری در بین عشایر منطقه برخوردار است.

- به نظر می‌رسد سطح امنیت اجتماعی در بین جامعه عشایری در سطح مطلوبی قرار دارد.

مقوله امنیت به مثابه یک آرمان و واقعیت، به‌عنوان یکی از حقوق اساسی مردم مطرح است و در نهایت برآیند مجموعه‌ای از تعامات و نیز تعاون و سازگاری بین اجزاء مختلف نظام اجتماعی است (Alkimim et al, 2013: 124). امنیت اجتماعی برای آحاد جامعه از بسیاری از موضوعات دیگری که ممکن است مهم تلقی شود، ضروری‌تر است. بنابراین، یکی از اصلی‌ترین مؤلفه‌های امنیتی که ارتقا می‌بخشد و جامعه را سالم، آرام و مطلوب می‌سازد، سرمایه اجتماعی است (راموز، ۱۳۸۳: ۸۸). سرمایه اجتماعی و نمود آن در ارتباط با مقولاتی نظیر پیشگیری و کاهش جرائم، خشونت و تضاد در یک جامعه، سوء مصرف مواد مخدر، خودکشی و بسیاری از معضلات اجتماعی نشان از رابطه تنگاتنگ مؤلفه‌های سرمایه اجتماعی با فضا سازی امنیت اجتماعی در جامعه دارد (بهزاد، ۱۳۸۱: ۴۹). سرمایه اجتماعی یکی از فاکتورهایی است که نقش بسیار مهمتری از سرمایه فیزیکی و سرمایه انسانی در جوامع داشته و در غیاب سرمایه اجتماعی و بدون آن پیمودن مسیر توسعه‌ی فرهنگی، اقتصادی و امنیتی دشوار و یا غیرممکن می‌باشد. ارزش‌های واحد می‌تواند به انسجام اجتماعی کمک کرده و در نتیجه نظم اجتماعی که زیربنای امنیت اجتماعی است را فراهم کند، ضمن آن که امنیت در همه زمینه‌ها بدون مشارکت و همیاری مردم و اقشار مختلف جامعه امکان پذیر نمی‌باشد (ساروخانی و هاشم نژاد، ۱۳۹۰: ۸۲). ضرورت مطالعه و تحقیق در خصوص رابطه سرمایه اجتماعی و احساس امنیت اجتماعی از آنجا ناشی می‌شود که تهدیدات داخلی بالفعل و بالقوه در کشورهای کمتر توسعه یافته اغلب امنیت اجتماعی این جوامع را به خطر می‌اندازد. بر همین اساس، شناسایی عوامل و عناصر تأمین امنیت اجتماعی و احساس ایمنی از پیش شرط‌های اساسی در جهت برنامه ریزی برای ارتقای سطح امنیت اجتماعی به شمار می‌رود و از نقش به سزایی در برنامه ریزی‌های راهبردی دولت‌ها برخوردار است (بحری پور و همکاران، ۱۳۹۱: ۹۰).

به طور کلی مقوله امنیت در رابطه با انسان و جوامع آن، از ابتدای خلقت بعنوان یک ضرورت در بقا مطرح بوده است و گذشت زمان بر اهمیت آن افزوده است؛ به گونه‌ای که به عنوان یکی از شاخص‌های اصلی توسعه معرفی می‌شود. احساس امنیت، پیشنیاز هرگونه توسعه اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی و سیاسی محسوب شده و با سطح پیشرفت جوامع در ارتباط است (ذاکری هامانه، ۱۳۹۰: ۴). آگاهی از وضعیت احساس امنیت ساکنان یک اجتماع بخصوص در

جوامع عشایری به عنوان یکی از ارکان سیاسی امنیت ملی و رابطه آن با سرمایه اجتماعی آن جامعه نقش موثری در شناخت چالش‌ها و راهکارهای توسعه یک منطقه داشته و در جهت برنامه ریزی بهتر آن عمل می‌نماید. لذا پژوهش حاضر درصدد است تا میزان سرمایه اجتماعی و احساس امنیت اجتماعی در بین عشایر استان خراسان شمالی مورد بررسی قرار دهد.

پژوهش حاضر بر پایه روش توصیفی- تحلیلی می‌باشد. در زمینه جمع آوری اطلاعات مورد نیاز در بخش مبانی و ادبیات پژوهش در دو بعد سرمایه اجتماعی و امنیت اجتماعی از روش اسنادی و کتابخانه‌ای استفاده شده و جهت بررسی رابطه بین سرمایه اجتماعی (مؤلفه‌های آن) و میزان احساس امنیت اجتماعی با توجه به ماهیت مسئله پژوهش از روش پیمایشی که به عنوان متداولترین روش در بررسی‌های مربوط به نظرسنجی‌ها شناخته می‌شود بهره گرفته شده است، که چگونگی توزیع و رابطه بین نظرات پاسخ دهندگان را نشان می‌دهد. تکنیک جمع آوری داده‌ها با استفاده از پرسشنامه محقق ساخته می‌باشد که با مطالعه پژوهش‌های صورت گرفته مرتبط با موضوع پژوهش طراحی شده است. جامعه آماری پژوهش را عشایر استان خراسان شمالی تشکیل می‌دهند و برای اینکه بتوان یافته‌های تحقیق را به کل جامعه آماری تعمیم داد از روش نمونه گیری تصادفی استفاده شده است. و جهت تجزیه و تحلیل داده‌ها از روش‌های آماری در محیط نرم افزاری SPSS و جهت نشان دادن اولویت‌های مؤلفه‌های مورد سنجش از مدل ویکور و تحلیل عاملی بهره گرفته شده و رابطه و تأثیر سرمایه اجتماعی بر امنیت اجتماعی از طریق مدل رگرسیون خطی نمایش داده شده است. همچنین از نظر زمانی پژوهش حاضر در سال جاری اجرا شده و از نظر مکانی، در محدوده استان خراسان شمالی می‌باشد. از نظر موضوعی نیز در حیطه مطالعات جغرافیای سیاسی و مطالعات اجتماعی مناطق می‌باشد.

مبانی نظری

تأمین و حس امنیت مهم‌ترین عامل به وجود آورنده سرمایه اجتماعی در جامعه است. مجموعه‌ای از سنت‌ها، هنجارها و ارزش‌هایی که در متن جامعه طی روابط اجتماعی خودجوش در بین افراد جامعه در طول زمان، در بین نسل‌ها به وجود می‌آید و با استمرار و نهادینه شدن نوعی کنترل اجتماعی غیر اقتدارآمیز را بر رفتار افراد جامعه اعمال می‌کند، از یک دیدگاه خاص سرمایه اجتماعی نامیده می‌شود که یکی از منافع عمده آن امنیت اجتماعی به معنای فقدان جرم، جنایت و انواع ناهنجاری‌ها و آسیب‌های اجتماعی می‌باشد (ابراهیم پور و علمی، ۱۳۹۴: ۵۴). رشد جامعه و خود شکوفایی آن متکی بر سرمایه‌های انسانی، فرهنگی، مادی و اجتماعی خانواده‌ها بوده و این سرمایه‌ها نیازمند امنیت، احساس امنیت و ایمنی است. این نیاز تا به آنجا ارزشمند و اساسی شمرده می‌شود که برخی بر این باورند که احساس امنیت بر وجود آن مقدم است. بنابراین به میزانی که امنیت در حوزه فردی و اجتماعی قوام یافته و استمرار می‌یابد به همان میزان متغیرهای شادابی، سرزندگی، اعتماد، مشارکت اجتماعی بیشتر و پویایی در خانواده و اجتماع آنان تبلور یافته و احساس خوشایند امنیت جلوه گر می‌گردد (پیرمودن، ۱۳۸۹: ۱۰۳-۱۰۱). سرمایه اجتماعی نوعی ویژگی تسهیل‌کنندگی در روابط اجتماعی دارد. وجود سرمایه اجتماعی در ساختارهای اجتماعی باعث می‌شود محیطی به وجود آید که در آن امنیت بیشتری وجود داشته باشد. به نحوی که انسان‌ها از آرامش برخوردار باشند و در روابط متقابل با کمترین اصطکاک تنش‌های خود را برطرف کنند (متولی، ۱۳۸۴: ۱۳۸).

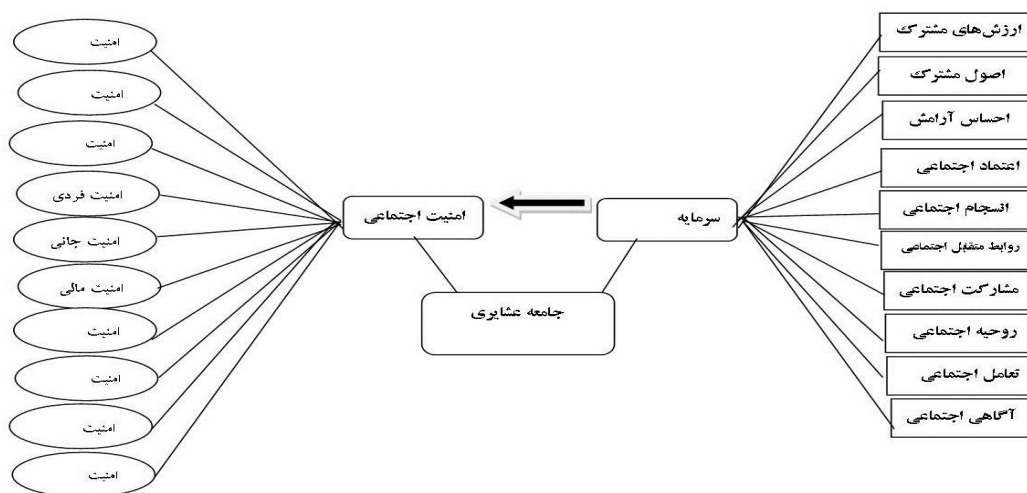
سرمایه اجتماعی و عشایر

سرمایه اجتماعی حاصل اعتماد متقابل، تعامل اجتماعی متقابل، گروه‌های اجتماعی، احساس هویت جمعی و گروهی، احساس وجود تصویری مشترک از آینده و کار گروهی در یک سیستم اجتماعی دانست که همان عصبیت ابن خلدون است که باعث مردانگی، شجاعت، آزادی، غرور و همانند اینها باشد که می‌توان نتیجه گرفت سرمایه اجتماعی در میان عشایر بیشتر است زیرا سرمایه اجتماعی دست کم شامل سه عنصر آگاهی، اعتماد و مشارکت می‌باشد (Madani, 2009: 13). از دیرباز انواع سرمایه اجتماعی در میان روستاییان و عشایر ایران وجود داشته است از جمله اینکه در یک یا چند روستا در فصل برداشت محصول، به کمک هم می‌رفتند و بدون مزد کار می‌کردند و در موقع برداشت محصول، فرد دیگری که به کمک او آمده است با او به سرزمین وی می‌رفتند (Farhadi, 1994: 212). جوامع عشایری به عنوان جامعه سوم کشور از نظر جمعیتی بعد از جوامع شهری و روستایی، نقش مهم و بسزایی در توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی کشور دارد وجود سرمایه اجتماعی مطلوب در این جوامع بر جنبه‌های مختلف زندگی عشایر تاثیر گذار بوده است (سنایی مقدم و محمدی یگانه، ۱۳۹۶: ۳۳۹). تغییر زندگی عشایری از کوچ نشینی به نیمه کوچ نشینی منجر به تغییراتی در نوع معیشت و زندگی عشایر شده است و باعث شده که افزایش سرمایه اجتماعی کاهش جدی سطح هزینه‌های اداره جامعه را به دنبال داشته باشد و از آنجا که عشایر دارای سرچشمه عظیمی از سرمایه اجتماعی اند. در طول تاریخ بشریت و تاریخ ایران نیز عشایر موجد سرمایه‌های اجتماعی پر توانی بوده‌اند. مشارکت‌های عشایر در حرکت گله به بیلاق و قشلاق نمونه آن است (صلاحی اصفهانی، ۱۳۹۰: ۵۴).

امنیت اجتماعی و عشایر

جامعه عشایری ایران به عنوان یکی از ترکیب‌های جمعیتی در کنار جوامع شهری و روستایی، همواره نقشی بارز و تعیین کننده در سرنوشت سیاسی و نظم و امنیت کشور داشته است (پورحسین و همکاران، ۱۳۹۳: ۱۰۵). امروزه به میزانی که امنیت در حوزه فردی و اجتماعی عشایر قوام یافته باشد به همان میزان شادابی و پویایی در افراد و گروه‌های اجتماعی آنها تبلور یافته و احساس امنیت جلوه گر می‌شود، همگرایی عشایر با نظام‌های حکومتی در ثبات و امنیت پایدار از اهمیت اساسی برخوردار می‌باشد به استناد تاریخ هر حکومتی که توانسته همراهی و حمایت عشایر را ضمیمه فعالیت‌های داخلی و خارجی خود کند بهترین نتیجه ممکن را به دست آورده است افزایش سرمایه اجتماعی عامل تقویت امنیت پایدار تلقی شده و امنیت عمومی و پایدار نیز پیش شرط توسعه اجتماعی معرفی شده است (آهوار، ۱۳۹۳). با توجه به تغییر کارکردها و ساختارهای سیاسی، اقتصادی، جغرافیایی و فرهنگی جوامع و سرزمین‌ها، می‌توان با نگاه جدیدی به نقش جامعه عشایری در برقراری امنیت و پایداری در نواحی مرزی اندیشید. یعنی حرکت از نگاه تک ساختی نظامی به رویکرد چندکارکردی به نقش آفرینی عشایر در امنیت مرزی و برقراری پایداری در مرزهای کشور است (سجاسی قیداری و همکاران، ۱۳۹۲: ۱). احساس امنیت موضوع مهمی است که امروزه برای تداوم رشد و توسعه و افزایش انگیزه کار و فعالیت در جوامع بخصوص در بین عشایر مورد توجه قرار گرفته است. این موضوع در نواحی روستایی و عشایری به دلیل ماهیت فعالیت و تولید در اراضی پراکنده و وسیع اهمیت مضاعفی دارد (تکه اکبرآبادی و دربان آستانه، ۱۳۹۵: ۷). عشایر خراسان شمالی با ۳۰ هزار و ۳۰۰ نفر

جمعیت در قالب پنج هزار و ۳۵۰ خانوار و ۷۵۰ هزار رأس دام در این استان زندگی می‌کنند (اداره کل امور عشایر خراسان شمالی، ۱۳۹۶). با مطالعه این گروه از جامعه در استان خراسان شمالی بعنوان یک جامعه تاثیرگذار در منطقه، می‌توان به امر توسعه پایدار در ابعاد مختلف آن دست یافت. در ادامه رابطه بین مؤلفه‌های سرمایه اجتماعی عشایر استان خراسان شمالی با مؤلفه‌های احساس امنیت اجتماعی عشایر تحلیل خواهد شد.

نمودار شماره (۱): مدل مفهومی تحقیق منبع: نویسندگان، ۱۳۹۶

معرفی متغیرها و شاخص‌ها

شاخص‌ها به عنوان واژه‌های دارای مفهوم ضمنی، وسیله‌ای هستند که ارزیابی پیشرفت آینده را فراهم می‌آورند و از طرف دیگر مقصد و هدف را بیان می‌کنند این شاخص‌ها باید به گونه‌ای انتخاب گردند که برای ساکنین محلی آشنا بوده و بتوانند آنها را درک کنند. استفاده از شاخص‌های مناسب منجر به تصمیم‌سازی بهتر و اقدامات مؤثرتر از طریق ساده‌سازی، شفاف‌سازی و انبوهی از اطلاعات به اطلاعات قابل استفاده جهت تصمیم‌گیرندگان می‌گردد. بدین منظور و با توجه به هدف پژوهش، شاخص‌های سرمایه اجتماعی و احساس امنیت اجتماعی مرتبط با موضوع پژوهش پس از بررسی در ارتباط با جامعه عشایری انتخاب شدند. جدول شماره ۱ شاخص‌ها و متغیرهای پژوهش را نشان می‌دهد.

جدول شماره (۱): شاخص‌های مورد استفاده در پژوهش

شاخص‌ها	زیر شاخص‌ها	شاخص‌ها	زیر شاخص‌ها
	وجود ارزش‌های مشترک		امنیت حقوقی
	اصول مشترک		امنیت سیاسی
	احساس آرامش		امنیت فرهنگی
	اعتماد اجتماعی		امنیت فردی
شاخص‌های سرمایه اجتماعی	انسجام اجتماعی	شاخص‌های امنیت اجتماعی	امنیت جانی
	روابط متقابل اجتماعی		امنیت مالی
	مشارکت اجتماعی		امنیت جمعی
	روحیه اجتماعی		امنیت اعتقادی
	تعامل اجتماعی		امنیت عاطفی و احساسی
	آگاهی اجتماعی		امنیت وجودی

منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۳۹۶

یافته‌ها

یافته‌های توصیفی

در این قسمت به ارائه‌ی یافته‌های توصیفی حاصل از پرسشنامه پرداخته می‌شود. به عبارت دیگر، این یافته‌ها بیانگر ویژگی‌های دموگرافیکی و خصوصیات اقتصادی- اجتماعی نمونه آماری تحقیق می‌باشد.

جدول شماره (۲): ویژگی‌های فردی- اجتماعی افراد

جنسیت	سن	وضعیت تأهل	سطح تحصیلات	درآمد ماهیانه
مرد ۵۷٪	۲۴-۳۴	مجرد ۳۴٪	بی سواد	کمتر از ۸۰۰ هزار
	۳۵-۴۴		زیر دیپلم	۸۰۰ هزار تا ۱۲۰۰ هزار
	۴۵-۵۴		دیپلم	۱۲۰۰ هزار تا ۱۶۰۰ هزار
زن ۴۳٪	۵۵-۶۴	متاهل ۶۶٪	فوق دیپلم	۱۶۰۰ هزار تا ۲ میلیون تومان
	۶۴+		لیسانس	بالاتر از ۲ میلیون تومان
	۵/۴۸		فوق لیسانس و بالاتر	-

منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۳۹۶

یافته‌های تحلیلی

ب) فرضیه اول

اولین فرضیه‌ای که در ارتباط با موضوع پژوهش مطرح می‌گردد، این است که بنظر می‌رسد مؤلفه انسجام اجتماعی در بین مولفه‌های سرمایه اجتماعی از اولویت بیشتری در بین عشایر منطقه برخوردار است، در ادامه به بررسی وضعیت هر یک از شاخص‌های این مؤلفه و فرضیه‌ی مربوطه پرداخته می‌شود. به منظور دستیابی به اهداف فرضیه اول پژوهش با توجه به نوع شاخص‌های موجود در مؤلفه سرمایه اجتماعی از آزمون‌های کای اسکوتر و فریدمن و جهت نمایش کشیدن مهم‌ترین مؤلفه مابین سرمایه اجتماعی که باعث بالا رفتن سطح زندگی عشایر شده است از مدل تحلیل سلسله مراتبی و یکور استفاده می‌نماییم.

جدول شماره (۳): آزمون ناپارامتریک کای اسکوتر یکطرفه و فریدمن جهت سنجش میزان مطلوبیت مولفه‌های سرمایه اجتماعی مابین عشایر از منظر افراد مورد

مطالعه

سطح معناداری فریدمن	درجه آزادی فریدمن	میانگین رتبه‌های فریدمن	سطح معناداری کای اسکوتر	درجه آزادی کای اسکوتر	ضریب کای اسکوتر	مؤلفه‌ها
		۷/۲۹	۰/۰۰۰*	۴	۲۵/۴۰	وجود ارزش‌های مشترک
		۶/۶۵	۰/۰۰۰*	۴	۲۶/۶۰	اصول مشترک
		۶/۲۴	۰/۰۰۰*	۴	۲۰/۲۰	احساس آرامش
		۵/۶۲	۰/۰۰۰*	۴	۲۶/۲۰	اعتماد اجتماعی
		۶/۳۰	۰/۰۰۰*	۴	۳۸/۲۰	انسجام اجتماعی
۰/۰۷۴**	۹	۵/۸۱	۰/۰۰۰*	۴	۲۹/۰۰	روابط متقابل اجتماعی
		۶/۰۶	۰/۰۰۰*	۴	۲۸/۴۰	مشارکت اجتماعی
		۷/۲۱	۰/۰۰۰*	۳	۱۱/۶۰	روحیه اجتماعی
		۶/۲۲	۰/۰۰۰*	۴	۳۱/۶۰	تعامل اجتماعی
		۷/۰۱	۰/۰۰۰*	۴	۲۵/۱۲	آگاهی اجتماعی

منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۳۹۶، سطح معناداری تا ۹۹٪ (*)، سطح معناداری تا ۹۵٪ (**)، عدم معناداری (NS)

بر اساس جدول بالا با توجه به نتایج بخش آزمون کای اسکوتر یکطرفه همانگونه که مشاهده می‌شود تمامی مولفه‌های دارای سطح معناداری بسیار بالا تا سطح ۹۹ درصد معنادار بوده و این دستاورد بدین معنا می‌باشد مولفه‌های

سرمایه اجتماعی در یک راستا توانسته‌اند بر روی سطح زندگی عشایر اثرگذار واقع شوند بطوری که باعث بهبود زندگی آنها در منطقه مورد مطالعه گردیده است البته در این میزان اثرگذاری انسجام اجتماعی موجود بین جامعه عشایری بسیار اثرگذار بوده است. البته لازم بذکر می‌باشد که این سطح بسیار بالا بدین معنا نمی‌باشد که بر تمامی پیامدها بطور کامل مثبت مؤثر بوده نقدی در این راستا نداشته باشند بلکه نشان دهنده میزان ارتباط می‌باشد. همچنین مقدار اثرگذاری با توجه به میزان کای اسکوتر اختصاص یافته به هر مؤلفه متفاوت است و در ادامه جهت سنجش دقیق‌تر این مسئله از آزمون ناپارامتریک فریدمن استفاده می‌نماییم تا بتوانیم به سطح بالاتری از اطمینان از خروجی - های حاصله در این بخش دست یابیم و بر اساس نتایج بخش آزمون فریدمن همان‌گونه که مشاهده می‌شود سطح معناداری ۹۵ درصد برای شاخص‌های سرمایه اجتماعی و اثرگذاری آن بر روی بالا بردن سطح مطلوبیت زندگی عشایر بدست آمده است که این امر بیانگر بالا بودن میزان ارتباط این مقوله‌های با هم و تأیید آزمون کای اسکوتر یک طرفه می‌باشد در نهایت جهت سنجش مهمترین عامل از بین عوامل سرمایه اجتماعی که بر روی سطح زندگی عشایری اثرگذاری واقع گردیده است از مدل تحلیل سلسله مراتبی ویکور استفاده نموده‌ایم که طبق یافته‌های حاصل از این مدل همان‌طور که در جدول ذیل مشاهده می‌نمایید که در این مرحله براساس مقادیر Qi محاسبه شده در این بخش نسبت به رتبه‌بندی گزینه‌ها اقدام می‌شود. مقدار Qi بدست آمده بیانگر نظر افراد مورد مطالعه در خصوص میزان تأثیر مؤلفه‌های سرمایه اجتماعی بر روی سطح زندگی عشایر منطقه مورد مطالعه می‌باشد. با توجه به نتایج بدست آمده از جدول نهایی تکنیک ویکور مشخص شد که مؤلفه انسجام اجتماعی به عنوان مهم‌ترین مؤلفه تأثیرگذار مابین مؤلفه‌های سرمایه اجتماعی می‌باشد با امتیاز ۰٫۹۰۷، که این مقوله نشان دهنده اهمیت این معیار در بین جامعه عشایری می‌باشد که همان‌طور که پیشتر در نتایج آزمون کاراسکوئر بیان نموده‌ایم این مؤلفه در آن بخش هم به نسبت سایر مؤلفه‌ها اهمیت بیشتری و اثرگذاری بیشتری بر روی سطح زندگی عشایری داشته است.

جدول شماره (۴): محاسبه شاخص تکنیک ویکور برای هر مؤلفه یا متغیر (جدول نهایی تکنیک ویکور)^۱

مؤلفه‌های مدنظر	متغیرها و گویه‌های پژوهش	علامت اختصاری	مقدار Q
مؤلفه‌های سرمایه اجتماعی	وجود ارزش‌های مشترک	SE1	۰٫۷۵۹
	اصول مشترک	SE2	۰٫۴۳۷
	احساس آرامش	SE3	۰٫۵۶۱
	اعتماد اجتماعی	SE4	۰٫۴۱۷
	انسجام اجتماعی	SE5	۰٫۹۰۷
	روابط متقابل اجتماعی	SE6	۰٫۵۳۶
	مشارکت اجتماعی	SE7	۰٫۳۶۶
	روحیه اجتماعی	SE8	۰٫۸۱۹
	تعامل اجتماعی	SE9	۰٫۷۷۸
	آگاهی اجتماعی	SE10	۰٫۳۷۵

منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۳۹۶

^۱ در این بخش فقط خروجی نهایی تکنیک ویکور آورده شده است.

(ب) فرضیه دوم

دومین فرضیه‌ای که در ارتباط با موضوع پژوهش مطرح می‌گردد، این است که سطح امنیت اجتماعی در بین جامعه عشایری در سطح مطلوبی قرار دارد، در ادامه به بررسی وضعیت هر یک از شاخص‌های این مؤلفه و فرضیه‌ی مربوطه پرداخته می‌شود. به منظور دستیابی به اهداف فرضیه دوم پژوهش با توجه به نوع شاخص‌های موجود در این بخش از پژوهش از آزمون‌های کلموگروف و تی‌تک نمونه‌ای استفاده شده است و برای مشخص نمودن مهم‌ترین مؤلفه مابین مولفه‌های امنیت اجتماعی اثرگذاری بر روی جامعه عشایری از مدل آماری تحلیل عاملی استفاده نموده- ایم که نتایج آنها بشرح زیر می‌باشد.

جدول شماره (۵): ارزیابی نتایج نظرات افراد مورد مطالعه از میزان سطح امنیت اجتماعی مابین عشایر منطقه مورد مطالعه با استفاده از آزمون کلموگروف و تی

تک نمونه‌ای

گویه	حجم نمونه	آماره آزمون کلموگروف	سطح معناداری کلموگروف	درجه آزادی T	مقدار آماره T	سطح معناداری T
امنیت حقوقی	۳۸۳	۰/۲۳۱	۰/۰۰۰°	۳۸۲	۲۱/۱۲	۰/۰۰۰°
امنیت سیاسی	۳۸۳	۰/۲۸۵	۰/۰۰۰°	۳۸۲	۳۵	۰/۰۰۰°
امنیت فرهنگی	۳۸۳	۰/۲۴۹	۰/۰۰۰°	۳۸۲	۱۲/۳۶	۰/۰۰۰°
امنیت فردی	۳۸۳	۰/۲۸۶	۰/۰۰۰°	۳۸۲	۱۶/۲۳	۰/۰۰۰°
امنیت جانی	۳۸۳	۰/۲۳۱	۰/۰۰۰°	۳۸۲	۲۷/۶۰	۰/۰۰۰°
امنیت مالی	۳۸۳	۰/۲۲۴	۰/۰۰۰°	۳۸۲	۶/۸۴	۰/۰۰۰°
امنیت جمعی	۳۸۳	۰/۲۹۳	۰/۰۰۰°	۳۸۲	۹/۴۵	۰/۰۰۰°
امنیت اعتقادی	۳۸۳	۰/۳۹۲	۰/۰۰۰°	۳۸۲	۱۱/۰۴	۰/۰۰۰°
امنیت عاطفی و احساسی	۳۸۳	۰/۱۰۴	۰/۰۰۰°	۳۸۲	۱۴/۸۴	۰/۰۰۰°
امنیت وجودی	۳۸۳	۰/۲۸۴	۰/۰۰۰°	۳۸۲	۸/۹۶	۰/۳۵(NS)

منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۳۹۶، سطح معناداری تا ۹۹٪ (*)، سطح معناداری تا ۹۵٪ (**)، عدم معناداری (NS)

با توجه به نتایج آزمون کلموگروف که جهت بررسی توزیع نرمال داده‌ها گرفته شده است با توجه به سطح معناداری اختصاص یافته به هر یک از زیر مولفه‌های بخش امنیت اجتماعی با در نظر گرفتن مقدار آماره آزمون اختصاص یافته به هر زیرمولفه می‌توان این گونه نتیجه گرفت که با توجه به مقدار معناداری مقدار ۰/۰۰۰ نشان از رد فرض صفر دارد. یعنی دلیلی برای تأیید این فرضیه که "نمونه مورد نظر از توزیع نرمال بر خوردار می‌باشد"، وجود ندارد. به عبارتی توزیع این نمونه، نرمال نمی‌باشد. و بین داده‌ها در بین این آزمون توزیع متفاوت وجود دارد به عبارت کلی: نظرات افراد در پاسخ‌گویی به بخش‌های مرتبط به این جدول متفاوت بوده است و جهت تکمیل عملکرد این آزمون از آزمون تی‌تک نمونه‌ای استفاده می‌کنیم که علت استفاده از آزمون تی‌تک نمونه‌ای بدلیل توزیع نرمال داده‌های در آزمون کلموگروف می‌باشد که نتوانسته از طریق آن آزمون به هدف مذکور دست یافت به همین دلیل از آزمون مکمل تی‌تک نمونه‌ای در این قسمت استفاده می‌شود. با توجه به نتایج بخش آزمون تی‌تک نمونه‌ای در جدول بالا که به سنجش میزان نظرات افراد مورد مطالعه از تأثیرگذاری امنیت اجتماعی بر روی سطح زندگی عشایر منطقه؛ و بررسی میزان توزیع نرمال پاسخ‌ها با در نظر گرفتن آزمون پیشین و این آزمون در نهایت می‌توان بر مبنای خروجی‌های حاصله از این آزمون پارامتریک اینگونه بیان نمود که میزان اهمیت تأثیرگذاری این امنیت بالا بوده بطوری که بر روی بیشتر مولفه‌های مورد سنجش شدت اثر گذار واقع شده است این مقوله را می‌توان از آماره

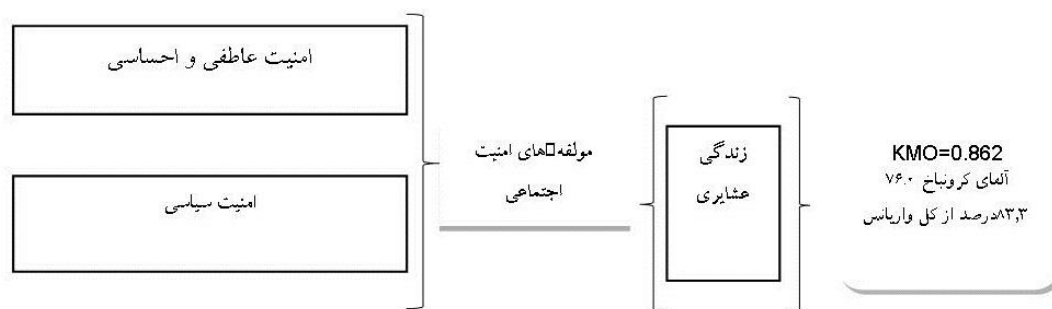
آزمون و سطح معناداری ۹۹ درصدی حاصله از تمامی مولفه‌های بجز یک مؤلفه مورد سنجش بازیابی نمود. در نهایت می‌توان اینگونه استدلال نموده باتوجه به خروجی‌های حاصله از این آزمون و آزمون مکمل قبلی فرضیه مورد نظر مورد تأیید قرار می‌گیرد. البته لازم به ذکر می‌باشد تنها مؤلفه امنیت وجودی عدم معناداری را نشان می‌دهد که از منظر افراد مورد مطالعه این میزان امنیت در سال‌های قبل نسبت به سال‌ها دور روز به روز کمتر شده که این تحت تأثیر تعاملات تازه شکل گرفته بین این جوامع با جوامع پیرامونی می‌باشد. در نهایت با توجه به اثرگذاری اکثریت مولفه‌های امنیت اجتماعی بر روی زندگی عشایری در ذیل با استفاده از مدل آماری تحلیل عاملی به سنجش میزان اثرگذاری هر مؤلفه و مشخص نمودن مهم‌ترین مؤلفه اثرگذاری بر روی سطح زندگی عشایری می‌پردازیم که نتایج آن را می‌توان در جدول ذیل مشاهده نمود.

جدول شماره (۵): مدل آماری تحلیل عاملی جهت مشخص نمودن مهم‌ترین مؤلفه اثرگذاری از مولفه‌های امنیت اجتماعی بر روی جوامع عشایری

ردیف	مؤلفه‌های	بارعاملی
۱	امنیت حقوقی	۰,۵۴۲
۲	امنیت سیاسی	۰,۸۴۰
۳	امنیت فرهنگی	۰,۵۳۷
۴	امنیت فردی	۰,۶۰۳
۵	امنیت جانی	۰,۵۳۹
۶	امنیت مالی	۰,۷۲۴
۷	امنیت جمعی	۰,۷۴۶
۸	امنیت اعتقادی	۰,۴۸۱
۹	امنیت عاطفی و احساسی	۰,۸۵۳
۱۰	امنیت وجودی	۰,۵۸۴

منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۳۹۶

در انتها قبل از نتیجه‌گیری از فرضیه دوم پژوهش مولفه‌های امنیت اجتماعی را از طریق مدل تحلیل عاملی مورد سنجش قرار می‌دهیم تا به این مقوله دست یابیم که کدام یک از مولفه‌های امنیت اجتماعی بیشترین تأثیرگذاری را از دیدگاه افراد مورد مطالعه بر روی زندگی جامعه عشایری دارد. مهم‌ترین عوامل امنیت اجتماعی بدست آمده از طریق آزمون آماری تحلیل عاملی عوامل امنیت عاطفی، احساسی و امنیت سیاسی می‌باشد که تنها این عوامل توانسته‌اند میزان بار عاملی بالاتری از ۰/۸۰۰ را بدست آورند نحوه سطح اثرگذاری آن را می‌توان در مدل ذیل مشاهده نمود.

شکل شماره (۱): مدل نهایی آزمون تحلیل عاملی

منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۳۹۶

در انتها پیش از نتیجه‌گیری با توجه به مدل مفهومی مد نظر پژوهش و این مقوله که این دو معیار (سرمایه اجتماعی و امنیت) هر یک به نوبه‌ای بر روی سطح زندگی عشایر اثرگذار بوده‌اند و وجود دیدگاه‌های مختلف منوط به این مقوله که سرمایه اجتماعی هم بر روی میزان شکل‌گیری و رضایت از امنیت اجتماعی اثرگذار می‌باشد در این بخش به سنجش میزان اثرگذاری سرمایه اجتماعی بر روی امنیت اجتماعی می‌پردازیم و با توجه به مقایس اندازه‌گیری نسبتی موجود مابین این دو معیار از آزمون سنجش ارتباط رگرسیون خطی استفاده می‌نماییم که علاوه بر نشان دادن اثرگذاری آن بر روی امنیت اجتماعی نحوه و شکل اثرگذاری را از طریق نمودار خروجی آن به نمایش بکشیم که نتایج این آزمون را می‌توان در جدول و نمودار ذیل مشاهده نمود.

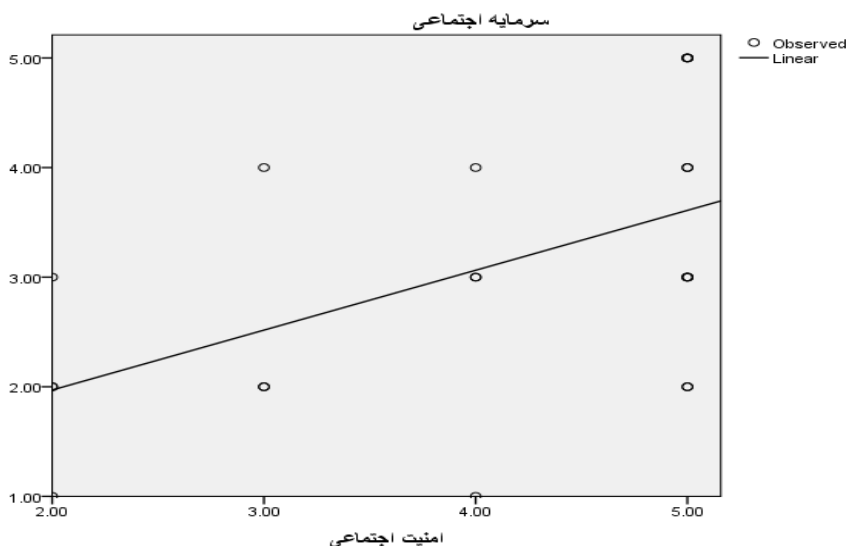
جدول شماره (۶): مدل خلاصه شده و پارامترهای برآورد شده جهت ترسیم ارتباط مؤلفه‌های سرمایه اجتماعی بر میزان امنیت اجتماعی عشایر استان خراسان

شمالی

برآورد پارامترها		مدل خلاصه شده				معادله	
متغیر	ثابت	سطح معناداری	درجه آزادی ۲	درجه آزادی ۱	ضریب آنوا	رگرسیون مربع	متغیر وابسته
۰/۵۴۶	۰/۸۷۸	۰/۰۱۱*	۳۸۳	۱	۷/۸۹۳	۰/۲۷۳	امنیت اجتماعی
							سرمایه اجتماعی

منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۳۹۶

با توجه به جدول بالا که از طریق مدل رگرسیون خطی به سنجش نحوه ارتباط سرمایه اجتماعی با امنیت اجتماعی جامعه عشایری را می‌سنجد با توجه به ارقام خروجی حاصله از این مدل می‌توان ایگونه استدلال نمود که این ارتباط بصورت مستقیم بوده و سرمایه اجتماعی بصورت مستقیم بر افزایش امنیت اجتماعی جامعه عشایری تأثیرگذار بوده است که این امر را در برآورد پارامترهای نهایی هم می‌توان مشاهده نمود. در نهایت جهت نمایش این ارتباط نمودار رگرسیونی خطی پایین ترسیم گردیده که بصورت صریح و واضح بیان‌گر این مسئله می‌باشد.

شکل شماره (۲): رگرسیون خطی جهت ترسیم نحوه و میزان ارتباط سرمایه اجتماعی با امنیت اجتماعی

منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۳۹۶

نتیجه‌گیری و دستاورد علمی پژوهشی

وجود سرمایه اجتماعی، فضایی را ایجاد می‌کند که افراد بتواند با آسودگی خاطر و احساس امنیت به فعالیت و کنش‌های مفید اجتماعی بپردازد. در صورت فقدان سرمایه اجتماعی، نظم اجتماعی مختل می‌شود و جریان کنش‌های

اجتماعی دچار مشکل می‌گردد، در چنین صورتی فرد قادر نخواهد بود در زندگی خود احساس امنیت داشته باشد. همچنین احساس امنیت، موجب اعتماد به نفس عشایر به عنوان جامعه تاثیرگذار در امنیت ملی می‌شود و در نتیجه این سرمایه انسانی و اجتماعی، قادر خواهد بود در توسعه اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و سیاسی نقش شایسته‌ای را ایفا نماید. در همین حال احساس امنیت در بین عشایر موجب اعتماد به کارگزاران نظام شده و امکان مشارکت هر چه بیشتر آنان را برای کمک به ایجاد امنیت فراهم خواهد کرد. متقابلاً کاهش احساس امنیت باعث بی اعتمادی، رواج بدبینی، شایعه و عدم مشارکت و همکاری در برنامه‌های اقتصادی، اجتماعی، سیاسی و امنیتی کشور شده و این روند بستر مناسبی برای آشفتگی اجتماعی و تهدید امنیت داخلی خواهد شد. به طور کلی، سرمایه اجتماعی در کنار سایر سرمایه‌ها جزئی تفکیک ناپذیر از مجموعه ثروت هر ملتی است و از عوامل تأثیرگذار بر احساس امنیت اجتماعی است. وجود سرمایه اجتماعی، ساز و کاری برای ارتقای امنیت بوده و فقدان و فرسایش آن مانع احساس امنیت اجتماعی است. سرمایه اجتماعی، ظرفیت، جوهر اجتماعی یا هنجاری غیررسمی است که همکاری میان افراد و نهادهای جامعه را ارتقا می‌بخشد. امروزه با توجه به پژوهش‌های صورت گرفته مشخص شده است که توسعه اجتماعی و اقتصادی در هر سرزمینی، در صورتی امکان پذیر خواهد بود که به تمامی گروه‌هایی که در آن زیست می‌کنند، توجه مفید و همراه با برنامه ریزی شود. یکی از این گروه‌ها، عشایر بوده، که همواره در طول تاریخ تحولات گوناگونی را به خود دیده است. عشایر استان خراسان شمالی نیز از این قاعده مستثنی نبوده‌اند و به عنوان جامعه اثرگذار در منطقه و قرار گرفتن در نزدیکی مرز کشوری نیاز به بررسی همه جانبه دارند، که این مهم اهمیت پژوهش حاضر را دوچندان نموده است. در این مطالعه سرمایه اجتماعی و میزان احساس امنیت اجتماعی در بین عشایر استان خراسان شمالی به عنوان جامعه ایی اثرگذار در منطقه خراسان مورد بررسی قرار گرفت. بر اساس چهارچوب نظری ارائه شده در پژوهش مشخص شد که سرمایه اجتماعی از سالیان دور با اشکال مختلف در بین عشایر وجود داشته است. و به صورت گوناگون در بین عشایر از همکاری‌های خانوادگی تا کوچ نمود یافته است و وجود آن به نوعی بر اشکال زندگی آن‌ها تاثیرگذار بوده است. از طرفی امنیت در بین عشایر جزو نیازهای اساسی و اجتماعی آنان تلقی شده و وجود آن نوعی ایجاد حس اجتماعی بودن را ایجاد کرده است. به نوعی که احساس امنیت موضوع مهمی برای تداوم رشد و توسعه و افزایش انگیزه کار و فعالیت در در بین عشایر مورد توجه قرار گرفته است. در پژوهش حاضر جهت بررسی دقیق‌تر دو فرضیه ارائه شده است. و جهت نشان دادن روابط بین متغیرها از آزمون‌های آماری، و جهت بررسی اولویت مؤلفه‌ها در بخش سرمایه اجتماعی از مدل ویکور و در بخش امنیت اجتماعی از مدل تحلیل عاملی استفاده شد. همچنین در پایان رابطه بین سرمایه اجتماعی و امنیت اجتماعی در بین عشایر خراسان شمالی از طریق مدل رگرسیون خطی نمایش داده شد. بررسی فرضیه اول پژوهش در ارتباط با برتری و اهمیت مؤلفه انسجام اجتماعی در بین مؤلفه‌های سرمایه اجتماعی نشان داد که تمامی مؤلفه‌های مورد بررسی تا سطح ۹۹ درصد معنادار بوده‌اند بدین معنی که مؤلفه‌های سرمایه اجتماعی در یک راستا توانسته‌اند بر روی سطح زندگی عشایر اثرگذار واقع شوند و با توجه به نتایج بدست آمده از جدول نهایی تکنیک ویکور مشخص شد که مؤلفه انسجام اجتماعی با امتیاز ۰,۹۰۷ به عنوان مهم‌ترین مؤلفه تأثیرگذار مابین مؤلفه‌های سرمایه اجتماعی می‌باشد. در فرضیه دوم در ارتباط با مؤلفه‌های امنیت اجتماعی مشخص شد که میزان اهمیت تأثیرگذاری این امنیت

بالا بوده بطوری که بر روی بیشتر مؤلفه‌های مورد سنجش شدت اثر گذار واقع شده است و مهمترین عوامل امنیت اجتماعی بدست آمده از طریق آزمون آماری تحلیل عاملی عوامل امنیت عاطفی، احساسی و امنیت سیاسی می‌باشند. در نهایت نیز جهت نشان دادن رابطه بین سرمایه اجتماعی و امنیت اجتماعی عشایر منطقه خراسان شمالی بررسی‌ها از طریق مدل رگرسیون خطی و مقایسه رابطه مؤلفه‌ها حاکی از آن بود که این ارتباط بصورت مستقیم بوده و سرمایه اجتماعی بصورت مستقیم بر افزایش امنیت اجتماعی جامعه عشایری تأثیرگذار بوده است. به منظور فراهم سازی و دخالت دادن عشایر در برنامه ریزی‌های منطقه می‌توان با اجرای برنامه‌های منسجم جهت افزایش میزان سرمایه اجتماعی در بین عشایر، در افزایش امنیت اجتماعی آنان و بهبود امنیت ملی گام‌های اساسی برداشت.

منابع

- ابراهیم پور، رحمت و علمی، محمود (۱۳۹۴). بررسی رابطه سرمایه اجتماعی با احساس امنیت اجتماعی شهروندان شهر سردشت. مطالعات جامعه‌شناسی، سال هفتم، شماره بیست و ششم.
- اختر محقی، مهدی (۱۳۸۵). سرمایه اجتماعی، تهران، نشر مؤلف.
- اداره کل امور عشایر خراسان شمالی (۱۳۹۶). بخش آمار و اطلاعات.
- افشانی، علیرضا و فرقانی، مهناز (۱۳۹۶). مطالعه تطبیقی ارتباط سرمایه اجتماعی و احساس امنیت اجتماعی بین والدین و فرزندان ساکن شهر یزد. پژوهش‌های راهبردی امنیت و نظم اجتماعی، سال ششم، شماره اول.
- آهوار، امین (۱۳۹۳). بهره‌گیری از سرمایه اجتماعی عشایر مرز نشین در تأمین امنیت عمومی. همایش ملی مرزن‌نشینی توسعه پایدار و فرصت‌های سرمایه‌گذاری، شهرستان پارس آباد، دانشگاه آزاد اسلامی واحد پارس آباد مغان.
- بحری پور، عباس؛ ذوالفقاری، ابوالفضل و رستگار خالد، امیر (۱۳۹۱). بررسی رابطه بین سرمایه اجتماعی و احساس امنیت اجتماعی (مطالعه موردی شهرکاشان)، پژوهش‌های راهبردی امنیت و نظم اجتماعی. سال اول، شماره ۴.
- بهزاد، داوود (۱۳۸۱). سرمایه اجتماعی بستری برای ارتقای سلامت روان، فصلنامه رفاه اجتماعی، سال دوم، شماره ۶.
- بهیان، شاپور و فیروزآبادی، آمنه (۱۳۹۲). بررسی عوامل مؤثر بر احساس امنیت اجتماعی در شهرها (مطالعه موردی: کرمان). فصلنامه مطالعات جامعه‌شناختی شهری، سال ۳، شماره ۶، صص ۱۲۲-۱۰۳.
- پورحسین، افراسیاب؛ اسدپور، عبادالله و منزلی، عباسعلی (۱۳۹۳). بررسی تأثیرات فرهنگی عشایر بر نظم و امنیت جامعه (مطالعه موردی: استان اردبیل ایل شاهسون). پژوهشنامه جغرافیای انتظامی، سال دوم، شماره ۵.
- پیرموزن، علی محمد (۱۳۸۹). بررسی رابطه نقش اجتماعی پلیس و احساس امنیت خانواده‌ها. فصلنامه نظم و امنیت انتظامی. سال دوم، شماره سوم.
- تقی لو، فرامرز (۱۳۸۵). رابطه بین سرمایه اجتماعی و امنیت اجتماعی. فصلنامه مطالعات راهبردی، شماره ۳۲، پژوهشکده مطالعات راهبردی.
- تکه‌اکبرآبادی، مرضیه و دربان آستانه، علیرضا (۱۳۹۵). نقش عوامل اجتماعی در احساس امنیت در نواحی روستایی (مطالعه موردی: جنوب استان تهران). فصلنامه مدیریت شهری، شماره ۲۴.
- ذاکری هامانه، راضیه (۱۳۹۰). بررسی میزان احساس امنیت اجتماعی و عوامل اجتماعی مؤثر بر آن (مطالعه موردی: شهر یزد). پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه یزد.
- ذاکری هامانه، راضیه؛ افشانی، سیدعلیرضا و عسکری ندوشن، عباس (۱۳۹۱). بررسی رابطه سرمایه اجتماعی و میزان احساس امنیت اجتماعی در شهر یزد، مجله جامعه‌شناسی ایران، دوره سیزدهم، شماره ۳.
- راموز، ملیحه (۱۳۸۳). تربیت بدنی و امنیت اجتماعی، فصلنامه مطالعات امنیت اجتماعی، شماره سوم.

- ساروخانی، باقر و هاشم نژاد، فاطمه (۱۳۹۰). بررسی رابطه بین سرمایه اجتماعی (و مؤلفه‌های آن) و احساس امنیت اجتماعی در بین جوانان شهر ساری. فصلنامه جامعه‌شناسی مطالعات جوانان، سال دوم، شماره دوم.
- سجاسی قیداری، حمداله؛ صادقلو، طاهره و حیدری، وکیل (۱۳۹۲). تبیین نقش کارکردی جامعه عشایری در امنیت و توسعه پایدار نواحی مرزی کشور. همایش ملی عشایر، نظم و امنیت، اردبیل.
- سنایی مقدم، سروش و محمدیگانه، بهروز (۱۳۹۶). تحلیل جغرافیایی بر نقش سرمایه اجتماعی در کیفیت زندگی خانوارهای عشایری (مطالعه موردی: ایلنوی، طایفه زیلایی، شهرستان چرام، کهگیلویه و بویراحمد). مطالعات برنامه ریزی سکونتگاه‌های انسانی، دوره دوازدهم، شماره ۲.
- صالحی امیری، سیدرضا و افشارنادری، افسر (۱۳۹۰). مبانی نظری و راهبردی مدیریت ارتقای امنیت اجتماعی و فرهنگی. فصلنامه راهبرد، سال ۲۰، شماره ۵۹.
- صلاحی اصفهانی، گیتی (۱۳۹۰). نقش سرمایه اجتماعی در توسعه روستایی (مطالعه موردی: روستای عشایری قره بلاغ). دو فصلنامه پژوهش‌های بوم‌شناسی شهری سال دوم، شماره سوم.
- فیروزآبادی، احمد (۱۳۸۴). بررسی سرمایه اجتماعی و عوامل مؤثر بر شکل‌گیری آن در شهر تهران. رساله دکتری، دانشکده علوم اجتماعی، دانشگاه تهران.
- متولی، کاظم (۱۳۸۴). وابط عمومی و تبلیغات. انتشارات بهجت، تهران.
- نیازی، محسن؛ حسینی زاده آرانی، سید سعید؛ سخایی، ایوب و امام‌علیزاده، حسین (۱۳۹۵). فراتحلیل مطالعات و تحقیقات سرمایه اجتماعی و احساس امنیت اجتماعی. فصلنامه انتظام اجتماعی، سال هشتم، شماره یکم.
- Alkimim, Akenya, Keith C. Clarke b, Fábio S. Oliveira, (2013), Fear, crime, and space: The case of Viçosa, Brazil, Applied Geography 42, 124- 132.
- Brownlow, Alec (2005), A geography of men's fear, Department of Geography and Urban Studies, Temple University, Philadelphia, PA 19122, Geoforum 36.
- Carmona, Matthew.; Heath, Tim.; Oc, Taner.; Tiesdell, Steve. (2003), Public Places, Urban Spaces, Oxford, Architectural Press.
- Farhadi, M. (1994), Culture Sponsors Center for Academic Publication, Tehran.
- Lindstrom M, Merlo.J, & Ostergren P. O. (2003), "Social capital and sense of insecurity in the neighbourhood: a population-based multilevel analysis in Malmo, Sweden", Social Science & Medicine, 56 (5): 1111-1120.
- Madani, Saeid, and Kian Tajbakhsh, S. (2009), Social Capital, Part II, Introduction to Social Science Concepts -3.
- Moller, Bjorn., (2000), National, Societal and Human security: Discussion-Case study of the Israel-Palestine Conflict in <http://sociology82.blogfa.com>.